

BIURO BEZPIECZEŃSTWA NARODOWEGO

Informacja

Stan Profesjonalizacji Sił Zbrojnych RP

Warszawa, styczeń 2010

Wstęp

Wszystkie działania rządu, a w szczególności te związane z bezpieczeństwem państwa, powinny być przygotowane rzetelnie oraz przy uwzględnieniu nie tylko bieżących warunków wewnętrznych, ale i szerszego kontekstu geopolitycznego oraz uwarunkowań, które mogą wystąpić w przyszłości.

Profesjonalizacja Sił Zbrojnych RP jest procesem niezbędnym do zapewnienia bezpieczeństwa Polsce oraz do wywiązywania się z przyjętych przez nasz kraj zobowiązań sojuszniczych.

Należy podkreślić, że ze względu na znaczenie profesjonalizacji SZ RP dla funkcjonowania systemu obronnego państwa, a także duży stopień złożoności samego procesu, nie może być ona przygotowana w pośpiechu. Kwestią równie istotną, posiadającą kluczowe znaczenie dla powodzenia całego przedsięwzięcia, jest też zapewnienie odpowiedniego poziomu nakładów finansowych, pozwalającego zaspokoić wszystkie potrzeby wiążące się z jego realizacją.

5 sierpnia 2008 r. Rada Ministrów przyjęła „Program profesjonalizacji Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej na lata 2008–2010”. Zgodnie z tym dokumentem celem profesjonalizacji armii jest podwyższenie jej zdolności operacyjnych i potencjału poprzez zmianę struktury osobowej oraz wprowadzenie zawodowych rodzajów czynnej służby wojskowej przy założeniu pełnej transformacji, polegającej na:¹

- 1) zawieszeniu obowiązku odbywania zasadniczej służby wojskowej (z możliwością jego odwieszenia) z równoczesnym zawieszeniem obowiązku odbywania przeszkolenia wojskowego;*
- 2) wprowadzeniu kontraktowej zawodowej służby wojskowej;*
- 3) utworzeniu Narodowych Sił Rezerwowych (NSR) oraz stworzeniu materialnych rekompensat i zachęt do pełnienia służby w ramach NSR, w tym dla pracodawców zatrudniających żołnierzy rezerwy posiadających*

¹ Program profesjonalizacji Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej na lata 2008–2010; str. 3.

nadane przydziały kryzysowe i będących w dyspozycji do pełnienia służby wojskowej;

- 4) zapewnieniu prawnej możliwości pełnienia na ogólnych zasadach czynnej służby wojskowej przez kobiety;*
- 5) ograniczeniu zakresu odbywania ćwiczeń wojskowych przez żołnierzy rezerwy posiadających przydziały mobilizacyjne;*
- 6) zmianie charakteru zadań wykonywanych przez terenowe organy administracji wojskowej (udział w zarządzaniu obronnym i reagowaniu kryzysowym, funkcja organów werbunkowych w zakresie zaciągu ochotniczego).*

I Harmonogram profesjonalizacji:

W 2008 r. rząd określił trzy główne etapy realizacji procesu profesjonalizacji Sił Zbrojnych RP:²

- 1) **etap I:** do dnia 31 grudnia 2008 r. – ograniczenie liczby poborowych powoływanych do obowiązkowej zasadniczej służby wojskowej;*
- 2) **etap II:** do dnia 31 grudnia 2009 r. – przygotowanie zasobów osobowych na potrzeby zawodowej służby kontraktowej oraz zwolnienie do września 2009 r. – żołnierzy z obowiązkowej zasadniczej służby wojskowej;*
- 3) **etap III:** do dnia 31 grudnia 2010 r. – oparcie zasadniczego uzupełnienia Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej o dobrowolne rodzaje czynnej służby wojskowej – osiągnięcie zakładanej ewidencyjnie liczebności Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej oraz stabilizacja struktur i ocena skutków wprowadzonych zmian.*

Zgodnie z założeniami *Programu Profesjonalizacji SZ RP*, w dniu 31 grudnia 2008 r. zakończył się I etap procesu. Działania rządu w 2009 r. zmierzały przede wszystkim do pełnego uzawodowienia armii.³

² Op. cit.; str. 6.

³ Obowiązkowa służba wojskowa została zawieszona nowelizacją ustawy z 27 sierpnia 2009 r. o zmianie ustawy o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 161, poz. 1278). W myśl art. 1 pkt 21 przytoczonej ustawy ze względu na potrzeby uzupełnieniowe Sił Zbrojnych, Rada Ministrów, w drodze rozporządzenia określi liczbę osób, które mogą być powołane w danym roku kalendarzowym do zasadniczej służby wojskowej.

II Liczebność Sił Zbrojnych RP

120 - tysięczna armia jedynie na papierze

Rządowy program profesjonalizacji Sił Zbrojnych RP zakłada osiągnięcie na koniec 2010 r. poziomu liczebności armii „do 120 tys. żołnierzy służby czynnej i NSR”.⁴

Zgodnie z zapisami **Decyzji budżetowej na rok 2009** Nr 39/MON Ministra Obrony Narodowej z 9 lutego 2009 r.,⁵ **limit zatrudnienia żołnierzy zawodowych Ministerstwa Obrony Narodowej na 2009 r. wynosi 96 868**, a średnioroczny stan kandydatów na żołnierzy zawodowych został określony na poziomie 3 481. Obecnie stan ewidencyjny żołnierzy w SZ RP wynosi: 22 700 oficerów (w tym 141 generałów), 41 870 podoficerów zawodowych, 32 200 szeregowych zawodowych, co stanowi **ogółem 96 770 żołnierzy zawodowych oraz 2 400 kandydatów do zawodowej służby wojskowej**.⁶

Należy przy tym zaznaczyć, że do końca 2009 r. z resortu ON miało odejść 2 869 żołnierzy, a w styczniu 2010 r. liczba ta zwiększy się o kolejnych 1 100 zawodowych wojskowych. Departament Kadr MON zakłada, że w całym 2010 r. odejdzie z resortu ok. 3 000 żołnierzy zawodowych, trzeba jednak zwrócić uwagę na fakt, że liczba ta może ulec dalszemu zwiększeniu m.in. na skutek prac nad zmianami w ustawie o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych oraz ich rodzin, a także braku podwyżek uposażenia żołnierzy w służbie czynnej.

W dniu 22 grudnia 2009 r. Rada Ministrów wydała rozporządzenie przedłożone przez Ministra Obrony Narodowej B. Klicha w sprawie określenia liczby osób, które w 2010 r. mogą być powołane do czynnej służby wojskowej, zasadniczej służby lub szkolenia w obronie cywilnej oraz do służby w formacjach uzbrojonych niewchodzących w skład Sił Zbrojnych RP. W 2010 r. zaplanowano powołanie do 10 000 żołnierzy NSR oraz maksymalnie 50 żołnierzy rezerwy stanu średniorocznego do okresowej służby wojskowej.⁷

⁴ Program profesjonalizacji Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej na lata 2008-2010; str. 5.

⁵ Dz. Urz. MON z 2009 r. Nr 1a, poz. 16, z późn zm., ost. zm. Dz. Urz. MON z 2009 r. Nr 15, poz. 172.

⁶ Stan na 12 listopada 2009 r.; www.wp.mil.pl.

⁷ Dz.U. Nr 226, poz. 1812.

W myśl decyzji Nr 345/MON z 2009 r. w sprawie naboru kandydatów do uczelni wojskowych w 2010 r., limity przyjęć do tych placówek określono łącznie na 319. Do niedawna można było domniemywać, że pozostałą liczbę kandydatów do zawodowej służby wojskowej wypełnią chętni do korpusu szeregowych, jednak założenia te rozwiewają zmiany wprowadzone do ustawy o służbie wojskowej żołnierzy zawodowych. Zgodnie z przyjętą w dniu 24 kwietnia 2009 r. nowelizacją ustawy o służbie wojskowej żołnierzy zawodowych oraz niektórych innych ustaw od 2010 r., żołnierze kontraktowi będą mogli służyć maksymalnie przez 12 lat. Do tego okresu wliczany będzie zarówno czas zasadniczej i nadterminowej służby wojskowej, jak i czas służby w formacjach podległych MSWiA.⁸

Limit zatrudnienia MON w 2010 r. ogółem stanowić będzie **99 242 żołnierzy, w tym żołnierzy i funkcjonariuszy Służby Wywiadu Wojskowego i Służby Kontrwywiadu Wojskowego. W jednostkach podległych MON ma być zatrudnionych 97 500 żołnierzy zawodowych.** Planowany przez MON w ciągu roku stan kandydatów na żołnierzy zawodowych został określony na poziomie 2 500,⁹ zaś tworzonych NSR 10 000.¹⁰

Reasumując, można stwierdzić, że w 2010 r. liczba żołnierzy zawodowych określona w limitach zatrudnienia będzie odbiegać od liczby stanowisk etatowych, zaplanowanych na poziomie 100 000.

Wspomniane uwarunkowania każą również poważnie zastanowić się nie tylko nad racjonalnością prognoz, które przewidują, że do 2012 r. armia będzie miała w swoich szeregach ok. 55 000 szeregowych i kandydatów na żołnierzy zawodowych,¹¹ ale także nad tym, czy wytworzona obecnie sytuacja nie przyczyni się do zaprzepaszczenia prowadzonych ostatnio działań zmierzających do zbudowania wizerunku zawodowej służby wojskowej jako atrakcyjnej opcji zawodowej.

⁸ Polska Zbrojna Nr 37/2009; *Parszywa dwunastka*; str. 27.

⁹ Należy zaznaczyć, że kandydat na żołnierza zawodowego nie jest żołnierzem zawodowym w rozumieniu art. 6 ust. 1 pkt 1 ustawy z dn. 11 września 2003 r. o służbie żołnierzy zawodowych (Dz.U. z 2008 r. Nr 141, poz. 892 j.t., z późn. zm.).

¹⁰ Departament Budżetowy MON; Informacja o projekcie budżetu MON na 2010 r. Materiał do użytku posłów i senatorów parlamentarnych Komisji Obrony Narodowej; Warszawa 2009 r.

¹¹ Gazeta Prawna; 16 listopada 2009 r.; *Zwolnimy żołnierzy służących tylko dla emerytury* – rozmowa z płk. St. Rumanem, szefem Zespołu do spraw Profesjonalizacji Sił Zbrojnych RP; str. B 8.

Osobną, wymagającą rozważenia kwestią jest sposób, w jaki został określony poziom liczebności Sił Zbrojnych RP. W kontekście prowadzonej obecnie polityki ciągłego ograniczania liczebności poszczególnych komponentów armii zawodowej należy niewątpliwie postawić pytanie o dopuszczalne granice tego typu działań. Nawet w pełni profesjonalne, nowocześnie wyposażone i wyszkolone, ale zbyt małe Siły Zbrojne RP nie są w stanie zapewnić Polsce odpowiedniego poziomu bezpieczeństwa.

Obserwacja działań obecnego rządu nasuwa spostrzeżenie, że użycie sformułowania „do 120 000” pozwala z jednej strony stworzyć wrażenie, że Siły Zbrojne RP będą miały odpowiednią liczebność, z drugiej strony jednak, zgodnie z obowiązującym prawem, pozwala dowolnie ograniczać liczebność wojska. Mamy zatem do czynienia z jeszcze jednym przykładem wykorzystywania przez obecny rząd technik manipulacyjnych, obliczonych przede wszystkim na efekt medialny.

Troska o bezpieczeństwo Rzeczypospolitej Polskiej nakazuje rekomendowanie jednoznacznego określenia dolnej granicy liczebności Sił Zbrojnych w oficjalnych dokumentach. Użycie zapisu „nie mniej niż” określi poziom liczebności wojska niezbędny do wykonywania konstytucyjnych i sojuszniczych zobowiązań.

III Finanse

Oszczędności w priorytetach MON

Zgodnie z Programem profesjonalizacji SZ RP w latach 2008-2010 na realizację tego procesu miały być przeznaczone kwoty o łącznej wartości 3,72 mld zł.¹² W budżecie resortu ON na 2008 r. nie zaplanowano na ten cel żadnych wydatków, natomiast w 2009 r., w trzech głównych¹³ obszarach procesu profesjonalizacji tj.: utrzymaniu personelu wojskowego i cywilnego;

¹² Op. cit.; str. 12.

¹³ To właśnie te obszary wzięto pod uwagę w zestawieniu wydatków budżetu państwa ponoszonych z związku z profesjonalizacją SZ RP, będącym załącznikiem do rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 20 maja 2009 r. w sprawie szczegółowego sposobu, trybu i terminów opracowania materiałów do projektu ustawy budżetowej na 2010 r. (Dz. U. z 2009 r. Nr 80, poz. 673 z późn. zm.).

przygotowaniu infrastruktury i zabezpieczeniu zakwaterowania żołnierzy zawodowych oraz przygotowaniu dokumentacji szkoleniowej i rekonwersji wydatki te opiewały jedynie na kwotę około 0,8 mld zł.¹⁴ W 2010 r. analogiczne wydatki zaplanowano na poziomie 2,2 mld zł.¹⁵

Nie zaplanowano wzrostu uposażeń i wynagrodzeń dla żołnierzy oraz członków korpusu służby cywilnej. Kwoty bazowe uposażeń (2,60) i wynagrodzeń nie uległy zmianie. Fundusz płac pracowników nieobjętych mnożnikowymi systemami wynagrodzeń został zwaloryzowany wskaźnikiem 101 proc.¹⁶

Należy również zaznaczyć, że w 2010 r. rząd planuje wprowadzić blokadę wydatków obronnych na kwotę ok. 2 mld zł. Zgodnie z ustawową formułą kształtowania wydatków obronnych na poziomie 1,95 proc. PKB tegoroczna wysokość nakładów na Siły Zbrojne RP powinna wynosić 25 718 989 tys. zł. **W przypadku gdyby zapowiadana blokada została wprowadzona, wskaźnik wydatków na obronność w 2010 r. spadnie do wartości 1,794 proc. PKB, co będzie równoznaczne z kolejnym złamaniem obowiązujących przepisów prawa.** Należy wskazać, że już w 2008 r. zamiast 1,95 proc. PKB, SZ RP otrzymały tylko 1,67 proc. PKB, natomiast w roku ubiegłym, biorąc pod uwagę przewidywane wykonanie budżetu resortu ON w kwocie ok. 22 781 mln zł – szacuje się, że przeznaczono **1,81** proc. PKB.¹⁷

IV Spowolnienie procesu modernizacji technicznej

Bez modernizacji technicznej nie ma profesjonalnej armii

Niepokojącym zjawiskiem jest spowolnienie modernizacji technicznej, będącej jednym z fundamentów procesu profesjonalizacji. W ramach trzech

¹⁴ Dane MON, pismo z dnia 24 listopada 2009 r. sygn. DSO 1746/09/DSO.

¹⁵ Kwota ta obejmuje wzrost nakładów na utrzymanie personelu wojskowego i cywilnego, przystosowanie infrastruktury oraz zabezpieczenie zakwaterowania dla żołnierzy zawodowych, ochronę obiektów i utrzymanie czystości w jednostkach wojskowych, a także podnoszenie kwalifikacji oraz rekonwersję kadr. Informacja o projekcie budżetu MON na 2010 r.; str. 12.

¹⁶ Informacja z posiedzenia Sejmowej Komisji Obrony Narodowej z dnia 22 października 2009 r.

¹⁷ Informacja przedstawiona w czasie posiedzenia Senackiej Komisji Obrony Narodowej 5 stycznia 2010 r.

kwartałów 2009 r. teoretycznie na modernizację wydatkowano 4 773,1 mln.¹⁸ Należy jednak zaznaczyć, że kwota ta tylko w 48 proc. była przeznaczona na plan realnie wykorzystany, tzn. modernizację sprzętu w 2009 r., natomiast 44 proc. stanowiła kwota zobowiązań z 2008 r., a 8 proc. stanowią wydatki wstrzymane, które przeznaczono na obsługę długu publicznego.

Zaistniała sytuacja nie mogła pozostać bez wpływu na zakupy nowoczesnego sprzętu i uzbrojenia. **Niedobory sprzętu, zwłaszcza w kontekście planowanego zwiększenia kontyngentu w Afganistanie (gdzie brakuje m.in. Kołowych Transporterów Opancerzonych Rosomak, pojazdów MRAP, śmigłowców oraz bezpilotowych samolotów zwiadowczych, a także części zamiennych niezbędnych do bieżących napraw uzbrojenia) rodzą obawy zarówno o przebieg procesu modernizacji, jak i o realne możliwości wykonywania przez naszych żołnierzy misji w Afganistanie.**

Podobne obawy budzi również fakt, że zakup śmigłowców wsparcia bojowego planowany jest przez MON dopiero około 2013 r. Aktualnie SZ RP mają problem z pozyskiwaniem nawet 3–4 śmigłowców Mi-17, niezbędnych dla zaspokojenia najpilniejszych potrzeb naszego kontyngentu w Afganistanie.

Fiasko wieloletnich programów modernizacyjnych

Sukces profesjonalizacji armii zależy przede wszystkim od celowego i rzetelnego wydatkowania dostępnych środków finansowych. Jest to kwestia szczególnie istotna w warunkach kryzysu finansowego i wynikających z niego redukcji budżetu MON.

Tymczasem, pomimo że kwoty przekazywane na modernizację techniczną są i tak dalece niewystarczające w stosunku do rzeczywistych potrzeb armii, obecna gospodarka finansowa resortu ON staje się coraz bardziej niespójna i niejasna. Wiele pytań rodzą, zaciągnięte w momencie pojawienia się trudności budżetowych, wieloletnie zobowiązania z końca 2008 r. Pomimo że brakuje

¹⁸ Informacja Sztabu Generalnego WP; Zarządu Planowania Rzeczowego – P8; z 17 grudnia 2009 r. dotycząca stanu realizacji Planu modernizacji technicznej SZ RP w okresie III kwartałów 2009 r., przygotowana na posiedzenie sejmowej Podkomisji Stałej Sejmowej Komisji Obrony Narodowej.

pieniędzy na kontynuację budowanej już od 8 lat korwety „Gawron”,¹⁹ kierownictwo MON podjęło nagłą decyzję o zakupie określonego typu samolotu (w 2009 r. wydając na ten cel 95,2 mln zł i planując na 2010 r. finansowanie zakupu kwotą kolejnych 63,9 mln zł).²⁰ Jakie są plany dotyczące haubicy samobieżnej „Krab”, czy 95 mln zł, które do tej pory zainwestowano już w ten program spowoduje, że nowoczesne haubice trafią na wyposażenie jednostek przed 2012 r.?²¹ W dalszym ciągu MON nie przedstawiło planów względem zawieszonego w lipcu 2009 r. programu „Loara”, w którego rozwój zainwestowano już 170 mln zł.²² Polski nie stać na ciągłe porzucanie programów, w które inwestuje się znaczne środki finansowe.

Szara codzienność jednostek wojskowych

Wbrew powtarzanym przez kierownictwo MON zapewnieniom o bezproblemowym przebiegu procesu profesjonalizacji, codzienne funkcjonowanie armii napotyka na wiele, niekiedy bardzo poważnych, problemów. Do najważniejszych z nich należą:

- ograniczenia nakładów finansowych na eksploatację i remonty sprzętu wojskowego (**w 2009 r. zabezpieczenie potrzeb remontowych osiągnęło poziom zaledwie 52 proc. potrzeb armii**);
- ograniczenia zakupów niezbędnych do szkolenia żołnierzy materiałów, przede wszystkim paliw i amunicji;
- niewystarczający proces szkolenia żołnierzy;
- niepełna obsada etatowa jednostek wynikająca z ograniczenia ilości przyjęć do zawodowej służby wojskowej mimo istniejących wakatów,²³

¹⁹ Jak wynika z informacji udzielonej przez gen. broni M. Stachowiaka podczas posiedzenia Sejmowej Komisji Obrony Narodowej 22 października 2009 r., w 2009 r. za wyjątkiem pieniędzy na utrzymanie wszystkich urządzeń objętych gwarancją, nie planowano przeznaczać na „Gawrona” żadnych dodatkowych środków.

²⁰ Informacja zastępcy szefa Zarządu Planowania Rzeczowego P8 w SGWP płk. S. Pączka.

²¹ Wobec faktu wydania już na ten program ok. 95 mln zł, biorąc pod uwagę informację określoną w Polsce Zbrojnej Nr 45/2009, w artykule *Plan Umiarkowany*, iż armato-haubice kalibru 155 mm na podwoziach kołowych trafią do wojska po 2018 r., a na podwoziu gąsienicowym dopiero po spełnieniu założeń taktyczno-technicznych, nie określając przy tym daty realizacji inwestycji, zastanawia rzetelność wydatkowania środków publicznych.

²² Pierwszy egzemplarz samobieżnego przeciwlotniczego zestawu artyleryjskiego „Loara” przekazano Siłom Zbrojnym RP 9 grudnia 2004 r. Trafił on do 10. Brygady Kawalerii Pancernej w Świętoszowie.

²³ Pismo Rzecznika Praw Obywatelskich, J. Kochanowskiego Nr RPO-627291-IX-9001/09/WR, z 25 września 2009 r. do Ministra Obrony Narodowej w związku z wizytacją w 41. Eskadrze Lotnictwa Taktycznego w Malborku i w Brygadzie Marynarki Wojennej w Gdyni.

skutkująca m.in. dużymi utrudnieniami w realizacji powierzonych wojsku zadań;

- brak środków na organizowanie toku służby w jednostkach (warty, służby, utrzymanie porządku na terenie jednostki);
- brak systemu i struktur umożliwiających rekonwersję.

Sytuacja w wybranych rodzajach Sił Zbrojnych RP

Marynarka Wojenna RP

Gwałtownie postępujący proces zaniku potencjału bojowego Marynarki Wojennej RP (MW) rodzi bardzo poważne obawy, co do możliwości zapewnienia bezpieczeństwa morskiego Polski.

W ciągu ostatnich dziesięciu lat wycofano z linii ponad 62 proc. okrętów bojowych i pomocniczych jednostek pływających, o ponad 50 proc. zredukowano lotnictwo morskie, a stan osobowy MW zmniejszono o 36 proc. W najbliższych latach ze względu na zakończenie okresu ich eksploatacji z linii będzie musiało zostać wycofane ponad dwadzieścia kolejnych okrętów bojowych, w tym cztery z pięciu posiadanych okrętów podwodnych. Z tych samych powodów wycofana zostanie także większość znajdujących się na wyposażeniu MW śmigłowców.²⁴

Rozwiązaniem obecnych problemów i działaniem zmierzającym do podtrzymania zdolności operacyjnych MW byłby wieloletni Narodowy Program Budowy Okrętów (NPBO). O uruchomienie tego typu przedsięwzięcia postulowała Sejmowa Komisja Obrony Narodowej,²⁵ niestety obecny rząd nie wyraził zgody na uruchomienie NPBO.

²⁴ Informacja z Ogólnopolskiej Konferencji Naukowej nt. *Modernizacja Marynarki Wojennej RP, a przezwyciężanie kryzysu gospodarczego w Polsce*. Konferencja zorganizowana przez Polskie Lobby Przemysłowe im. Eugeniusza Kwiatkowskiego, Wydział Dowodzenia i Operacji Morskich Akademii Marynarki Wojennej, NSZZ Pracowników Wojska, NSZZ „Solidarność” w Stoczni Marynarki Wojennej S.A. w Gdyni, NSZZ „Solidarność 80”, WZZ Pracowników Gospodarki Morskiej oraz NSZZ „Solidarność” w Szczecińskiej Stoczni Remontowej „Gryfia” S.A. odbyła się 20 października 2009 r. w Akademii Marynarki Wojennej w Gdyni.

²⁵ Tematyce tej poświęcono dwa posiedzenia w dniach 29 maja oraz 18 września 2008 r.

Należy zaznaczyć, że bez pilnego podjęcia zdecydowanych działań, zmierzających do odtworzenia potencjału Marynarki Wojennej po 2018 r., wskutek konieczności wycofania całkowicie wyeksploatowanych okrętów i statków powietrznych, ten rodzaj sił zbrojnych **utraci zdolność bojową i nie będzie mógł ani zapewniać skutecznej obrony integralności i suwerenności naszego kraju na akwenach morskich, ani też wypełniać przyjętych przez Polskę zobowiązań sojuszniczych.**²⁶

Siły Powietrzne RP

Niepokojąca, zarówno w aspekcie modernizacji sprzętu, jak i szkolenia zaawansowanego oraz taktyczno-bojowego jest, sytuacja Sił Powietrznych RP (SP).

Obecnie na wyposażeniu SP oprócz wielozadaniowych samolotów bojowych *F-16* są m.in. samoloty szkolenia podstawowego *TS-11 Iskra*, których awionika pochodzi z przełomu lat 60. i 70. minionego stulecia, a które w ostatnim czasie niespodziewanie stały się maszynami szkolenia zaawansowanego i taktyczno-bojowego, oraz zakupione jeszcze w ZSRR *Su-22*²⁷ i *MiG-29* (część maszyn tego typu pozyskaliśmy również z Czech i Republiki Federalnej Niemiec).

Pogarszająca się sprawność techniczna tych samolotów oraz brak części zamiennych, w poważny sposób utrudniają utrzymanie gotowości bojowej. Rozwiązaniem przyjętym w niektórych jednostkach SP w celu zabezpieczenia bieżących potrzeb jest tzw. **kanibalizacja czyli wymontowywanie potrzebnych części zamiennych z innych posiadanych samolotów, które stają się w ten sposób unieruchomionymi wrakami.**²⁸

Obecnie istnieje pilna potrzeba stworzenia efektywnego systemu szkolenia zaawansowanego i szkolenia taktyczno-bojowego (LIFT). Rozważany przez

²⁶ Informacja z Ogólnopolskiej Konferencji Naukowej nt. *Modernizacja Marynarki Wojennej RP, a przewyższanie kryzysu gospodarczego w Polsce*.

²⁷ Z 48 użytkowanych *Su-22* w 2012 r. nie pozostanie prawdopodobnie żaden. Podobnie *TS-11 Iskra* – informacja: Polska Zbrojna 37/2009; gen. broni w st. spoczynku Jerzy Gotowała; *Czas na wzlot*; str. 24.

²⁸ Pismo Rzecznika Praw Obywatelskich, J. Kochanowskiego Nr RPO-627291-IX-9001/09/WR, z 25 września 2009 r. do Ministra Obrony Narodowej w związku z wizytacją wybranych jednostek SP.

obecne kierownictwo MON zakup używanych samolotów tej klasy byłby jedynie rozwiązaniem tymczasowym i nienajlepszym z możliwych. Należy pamiętać, że biorąc pod uwagę dziesiątki lat planowanego użycia, ich koszty utrzymania mogą okazać się wyższe niż koszty zakupu i eksploatacji nowych samolotów. Z tego względu najlepszym rozwiązaniem obecnych problemów byłby zakup za granicą nowoczesnego i fabrycznie nowego systemu szkolenia lotniczego wraz z samolotami.

Trafność tego wniosku potwierdza analiza programu amerykańskiej pomocy dla polskiego lotnictwa transportowego. Obiecane nam w styczniu 2004 r. używane samoloty typu *C-130E Hercules* miały w ciągu dwóch lat pomóc w stworzeniu mostu lotniczego dla naszych wojsk zaangażowanych w misję w Iraku. Jak dotąd, z pięciu obiecanych *Herculesów* dostaliśmy jeden, a po przekazaniu okazało się, że maszyna ma wycieki z systemów hydraulicznych, które stawiały pod znakiem zapytania jakość generalnego remontu przeprowadzonego w Stanach Zjednoczonych. Nowy harmonogram przekazywania *C-130E* zakłada dostawę kolejnej maszyny w styczniu 2010 r., czyli sześć lat po podpisaniu porozumienia.

Przykład tych bardzo ważnych dla polskiej armii samolotów (konieczność zapewnienia dostaw zaopatrzenia dla PKW w Afganistanie) pokazuje, że pozyskiwanie sprzętu używanego jest tylko iluzoryczną drogą poszukiwania oszczędności.

V Zabezpieczenie medyczne w Siłach Zbrojnych RP

Brak lekarzy by uleczyć armię

Przeobrażenia w systemie ochrony zdrowia, nowy system specjalizacji, kompletujący się proces doskonalenia zawodowego, szczególnie lekarzy w jednostkach, oraz likwidacja Wojskowej Akademii Medycznej doprowadziły do niedoboru kadry w wojskowej służbie zdrowia. Braki personelu Wojskowej Służby Zdrowia sięgają obecnie blisko 40 proc. etatowych stanów osobowych.

Dotychczasowy system pozyskiwania kadry spośród absolwentów uczelni cywilnych nie przyniósł oczekiwanych rezultatów. Ze względu na korzystne warunki pracy w Unii Europejskiej, a także niepewną przyszłość związaną z brakiem perspektyw zawodowych i finansowych, pozyskiwanie odpowiednio wykwalifikowanych kadr z zewnątrz jest mało prawdopodobne. Włączenie wojska w system powszechnego ubezpieczenia zdrowotnego nie przyniosło, wbrew oczekiwaniom, rozwiązania problemów Wojskowej Służby Zdrowia. W rezultacie podjętych działań nastąpił grupowy odpływ do rezerwy lekarzy wojskowych.

W 2009 r. odeszło ze służby 109 lekarzy.²⁹ W tym samym czasie wstąpiło do wojska jedynie 18 absolwentów Uniwersytetu Medycznego oraz 12 lekarzy – absolwentów Studium Oficerskiego Wyższej Szkoły Oficerskiej Wojsk Lądowych we Wrocławiu.

Szczególnym problemem jest odpowiednie zabezpieczenie medyczne PKW. We wrześniu brakowało 12 z 28 potrzebnych lekarzy, w tym w PKW Afganistan na 13 przewidzianych etatem stanowisk dla lekarzy, obsadzonych było tylko 7.³⁰

Głównymi przyczynami braku zainteresowania lekarzy służbą w kontyngentach biorących udział w misjach poza granicami kraju są:³¹

- lepsze warunki płacowe w kraju oferowane przez NFZ;
- skomplikowana forma prawna wykonywania zawodu poza granicami kraju;
- fakt, że czas pobytu na misji nie jest zaliczany do specjalizacji;
- zbyt długi czas pobytu na misji.

Ponadto Minister Obrony Narodowej planuje przekazać poza resort (do jednostek samorządu terytorialnego) m.in. Wojskowe Szpitale Uzdrowiskowo-Rehabilitacyjne w Łądku Zdroju oraz w Kudowie Zdroju (w resorcie pozostaną szpitale w Krynicy, Busku i Ciechocinku).³² W związku z planami zwiększenia liczebności PKW w Afganistanie jest to działanie niekorzystnie rzutujące na możliwości zabezpieczenia rehabilitacji żołnierzy rannych i poszkodowanych podczas udziału w tej misji.

²⁹ Materiał na posiedzenie Sejmowej Komisji Obrony Narodowej w dniu 10 września 2009 r., str. 19-20.

³⁰ Op. cit. str. 27.

³¹ Materiał na posiedzenie Sejmowej Komisji Obrony Narodowej w dniu 10 września 2009 r., str. 27.

³² Informacja przekazana przez gen. bryg. A. Wiśniewskiego podczas wyjazdowego posiedzenia podkomisji Sejmowej Komisji Obrony Narodowej, 30 listopada 2009 r.

Podsumowanie

- Niedopuszczalne jest obniżenie wydatków na obronność poniżej ustawowej wartości 1,95 PKB. Działania takie stanowią naruszenie ustawy z dnia 25 maja 2001 r. o przebudowie i modernizacji technicznej oraz finansowaniu Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej.
- Obniżenie wydatków na obronność grozi fiaskiem całego procesu profesjonalizacji, który bez odpowiedniego finansowania *de facto* ograniczy się jedynie do uzawodowienia Sił Zbrojnych RP przy jednoczesnym ograniczeniu ich liczebności i wstrzymaniu zakupów nowoczesnego sprzętu oraz uzbrojenia.
- W wyniku decyzji rządu zamiast mniejszych od armii z poboru, dobrze wyszkolonych i wyposażonych profesjonalnych sił zbrojnych będziemy mieli jedynie zbyt małe oraz niewystarczająco wyszkolone wojsko zawodowe. Oznacza to pogorszenie zdolności operacyjnych wojska i w konsekwencji spowoduje także obniżenie poziomu bezpieczeństwa naszego państwa.
- Nieokreślenie dolnej granicy liczebności Sił Zbrojnych RP jest zabiegiem pozwalającym na dowolne manipulowanie ich faktyczną wielkością. Przy określaniu rozmiaru SZ RP należy bezwzględnie stosować zapis „nie mniej niż”, tj. np. nie mniej niż 120 000.
- MON ma poważne problemy z realizacją zakupów sprzętu i uzbrojenia niezbędnych dla Sił Zbrojnych RP, co jest konsekwencją cięć w budżecie w 2009 r.
- Wycofanie (w okresie 10-letniego bilansu funkcjonowania w strukturach NATO) ponad 62 okrętów bojowych i pomocniczych jednostek pływających, redukcja lotnictwa morskiego o ponad 50 proc. i stanu osobowego MW o ok. 36 proc., rodzi uzasadnione obawy o bezpieczeństwo morskie naszego kraju. W tym aspekcie należy zwrócić uwagę na fakt,

iż w 2008 r. rząd nie wyraził zgody na realizację Narodowego Programu Budowy Okrętów.

- Brak nowoczesnego samolotu szkolno-bojowego (ewentualny zakup planowany jest dopiero na lata 2013-2015) uniemożliwia Siłom Powietrznym właściwą realizację szkolenia pilotów wielozadaniowych samolotów bojowych, co w konsekwencji przyczyniło się do opóźnienia momentu osiągnięcia przez polskie eskadry samolotów *F-16* stanu gotowości bojowej.
- Z powodu opóźnień w dostawach samolotów *C-130E Hercules* nie ma również obecnie możliwości zapewnienia strategicznego transportu powietrznego na duże odległości, np. do Afganistanu.
- Ograniczenia etatowe przyczyniają się do przeciążenia kadry zbyt dużą ilością służb i dyżurów oraz powodują utrudnienia w zakresie realizacji zadań statutowych jednostek wojskowych.
- Problem ten jest szczególnie widoczny w wojskowej służbie zdrowia, gdzie braki etatowe sięgają 40 proc. Dotychczasowy system pozyskiwania kadry spośród absolwentów uczelni cywilnych nie przyniósł oczekiwanych rezultatów. W 2009 r. odeszło ze służby 109 lekarzy, a wstąpiło do niej jedynie 30.

Szef

Biura Bezpieczeństwa Narodowego

/-/ Aleksander SZCZYGŁO